

Preskription av betalningsansvar för styrelseledamöter m.fl.

SOU och Ds kan köpas från Fritzes kundtjänst. För remissutsändningar av SOU och Ds svarar Fritzes Offentliga Publikationer på uppdrag av Regeringskansliets förvaltningsavdelning.

Beställningsadress:
Fritzes kundtjänst
106 47 Stockholm
Orderfax: 08-598 191 91
Ordertel: 08-598 191 90
E-post: order.fritzes@nj.se
Internet: www.fritzes.se

Svara på remiss. Hur och varför. Statsrådsberedningen, 2003.

– En liten broschyr som underlättar arbetet för den som skall svara på remiss.

Broschyren är gratis och kan laddas ner eller beställas på
<http://www.regeringen.se/>

Tryckt av Elanders Sverige AB
Stockholm 2011

ISBN 978-91-38-23673-4
ISSN 0284-6012

Till Justitiedepartementet

I juni 2011 fick jag i uppdrag att utreda frågan om preskription av styrelseledamöters m.fl. personliga betalningsansvar enligt aktiebolagslagen. Jag får härmed överlämna promemorian *Preskription av betalningsansvar för styrelseledamöter m.fl.*

Stockholm i november 2011

Bertil Bengtsson

Innehåll

Sammanfattning	5
1 Förslag till lag om ändring i aktiebolagslagen (2005:551)	7
2 Gällande rätt	9
2.1 Kapitalbrist i bolaget.....	9
2.2 Personligt betalningsansvar	10
2.3 Preskriptionsregler.....	12
2.4 Regleringen i Norden	14
3 Invändningar mot nuvarande ordning	15
4 En ny preskriptionsregel	19
4.1 Utgångspunkten för fristen och dess längd	19
4.2 Alternativa lösningar.....	22
4.3 Förslag till lösning	24
4.4 Övriga frågor och ikraftträdande	25
5 Förslagets konsekvenser	29

6 Författningskommentar31

Sammanfattning

Aktiebolagslagen (2005:551) innehåller vissa regler om att styrelseledamöter m.fl. ådrar sig personligt betalningsansvar för bolagets förpliktelser om de inte vidtar föreskrivna åtgärder i anledning av kapitalbrist i bolaget. Fordran på grund av ett sådant ansvar preskriberas enligt preskriptionslagen (1981:130), vilket innebär att ansvaret kan kvarstå minst tio år efter det att det uppkommit. Denna långvariga otrygghet kan försvåra för en ledamot att få ordning på sin ekonomi och har utnyttjats av vissa företag, som sedan ett aktiebolag gått i konkurs systematiskt förvärvar sådana fordringar och gör gällande det personliga betalningsansvaret långt efter det att konkursen avslutats.

Utredningsuppdraget innebär att frågan om en särskild preskriptionstid för detta ansvar ska utredas. I promemorian utvecklas att en förkortning av tiden är väl förenlig med ansvarsreglernas syfte att framtvinga snabba åtgärder mot kapitalbrist i bolaget och samtidigt bör tillgodose det behov en ordinär borgenär rimligen kan ha av att göra gällande det personliga betalningsansvaret vid bolagets obestånd. Av sådana skäl föreslås en preskriptionsregel som innebär att fordran på grund av det personliga skadeståndsansvaret preskriberas, om inte talan väcks senast fem år efter fordringens tillkomst; talan får dock alltid väckas inom sex månader från fordringens förfallodag. Denna bestämmelse ska tillämpas också på äldre fordringar som inte redan är preskriberade. Talan på grund av sådana fordringar får dock alltid föras inom två år från lagstiftningens ikraftträdande.

1 Förslag till lag om ändring i aktiebolagslagen (2005:551)

Härigenom föreskrivs att det i aktiebolagslagen (2005:551) ska införas en ny paragraf, 25 kap. 20 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

25 kap.

20 a §

Talan om fordran på grund av betalningsansvar enligt 18 eller 19 § ska väckas senast fem år efter fordringens tillkomst. Talan får dock alltid väckas inom sex månader från fordringens förfallodag.

Väcks inte talan enligt vad som sägs i första stycket, är fordringen preskriberad.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2013.
 2. Lagen tillämpas också på fordringar som har tillkommit före ikraftträdandet.
 3. Talan om personligt betalningsansvar för fordringar som avses i 2 får dock alltid väckas före den 1 januari 2015.

2 Gällande rätt

2.1 Kapitalbrist i bolaget

I 25 kap. aktiebolagslagen (2005:551), förkortad ABL, förekommer regler om aktiebolags likvidation och konkurs, där det bl.a. föreskrivs ett personligt ansvar för bolagets företrädare i vissa situationer. Förutsättningarna för ansvar framgår närmare av vissa särskilda bestämmelser rörande tvångslikvidation på grund av kapitalbrist. Där stadgas bl.a. följande.

Enligt 13 § ska bolagets styrelse genast upprätta och låta bolagets revisor granska en kontrollbalansräkning dels när det finns skäl att anta att bolagets eget kapital, beräknat enligt 14 § (se nedan), understiger hälften av det registrerade aktiekapitalet, dels när det vid verkställighet enligt 4 kap. utsköningsbalken har visat sig att bolaget saknar tillgångar till full betalning av utmätningssfordringen (oavsett om det faktiskt förelegat en kapitalbrist).

I 14 § finns regler om kontrollbalansräkningens innehåll. Den ska upprättas enligt tillämplig lag om årsredovisning, varvid dock vissa särskilt redovisade avvikelser får ske bl.a. vid beräkning av det egna kapitalets storlek. Kontrollbalansräkningen ska under-tecknas av styrelsen.

Enligt 15 § ska, om kontrollbalansräkningen utvisar att bolagets eget kapital understiger hälften av det registrerade aktiekapitalet, styrelsen snarast möjligt utfärda kallelse till en bolagsstämma som ska pröva om bolaget ska gå i likvidation (första

kontrollstämman). Kontrollbalansräkningen och ett yttrande av revisorn över denna ska läggas fram på stämman. Vidare sägs i 16 § att om den framlagda kontrollbalansräkningen inte utvisar att det egna kapitalet beräknat enligt 14 § vid tiden för stämman uppgick till minst det registrerade aktiekapitalet och stämman inte beslutat att bolaget ska gå i likvidation, bolagsstämman inom åtta månader från första kontrollstämman ska på nytt pröva likvidationsfrågan vid en andra kontrollstämma. Styrelsen ska inför denna stämma upprätta en ny kontrollbalansräkning enligt 14 § och låta bolagets revisor granska den; den nya kontrollbalansräkningen och revisorns yttrande ska läggas fram på stämman.

I 17 § ges vissa regler om tvångslikvidation. Allmän domstol ska besluta att bolaget ska gå i likvidation, om någon andra kontrollstämma inte hållits inom föreskriven tid eller om den kontrollbalansräkning som har lagts fram vid den andra kontrollstämman inte har granskats av bolagets revisor eller inte utvisar att det egna kapitalet beräknat på angivet sätt uppgick till minst det registrerade aktiekapitalet och stämman inte beslutat om likvidation. Föreligger något av dessa fall ska styrelsen inom två veckor från andra kontrollstämman eller från den tid då den senast skulle ha hållits ansöka hos tingsrätten om beslut om likvidation. Ansökan om likvidation kan också göras på ansökan av en styrelseledamot, den verkställande direktören, en revisor i bolaget eller en aktieägare. Beslut om likvidation ska inte meddelas om det under ärendets handläggning vid tingsrätten visas att en kontrollbalansräkning utvisande att det egna kapitalet uppfyllde nämnda krav har granskats av bolagets revisor och lagts fram på en bolagsstämma.

2.2 Personligt betalningsansvar

Regler om bolagsföreträdarnas personliga ansvar finns i 25 kap. 18 §. Om styrelsen har underlåtit att i enlighet med 13 § upprätta och låta bolagets revisor granska en kontrollbalansräkning enligt

14 § eller i enlighet med 15 § sammankalla en första kontrollstämma, eller i enlighet med 17 § ansöka om att bolaget ska gå i likvidation, svarar styrelsens ledamöter solidariskt för de förpliktelser som uppkommer för bolaget under den tid som underlåtenheten består. Bevisbördan beträffande kapitalbristen och styrelsens underlåtenhet ligger på borgenären.¹ Ansvaret för underlåtenhet enligt 13 § förutsätter att det rått en faktisk kapitalbrist vid tidpunkten för underlåtenheten, oavsett hur det förhöll sig vid förpliktelsens uppkomst.² Den som med vetskap om styrelsens underlåtenhet handlar på bolagets vägnar, t.ex. en verkställande direktör som fortsätter verksamheten, har ett solidariskt ansvar med styrelsens ledamöter för de förpliktelser som genom handlandet uppkommer för bolaget. Detta ansvar för styrelseledamöter och andra företrädare gäller dock inte för den som visar att han eller hon inte varit försumlig.

Vissa undantag från styrelseledamots ansvar anges i 18 § fjärde stycket. I fall som avses i 13 § gäller ansvaret endast om bolagets eget kapital beräknat enligt 14 § understeg hälften av bolagets registrerade aktiekapital vid den tidpunkt då styrelsens skyldighet att upprätta kontrollbalansräkning uppkom. Vidare gäller inte ansvaret om bolagets eget kapital stigit över denna gräns innan kontrollbalansräkningen senast skulle vara upprättad.

Enligt 19 § har också en aktieägare solidariskt ansvar med bolagets företrädare för förpliktelser uppkomna för bolaget efter den tidpunkt som styrelsen enligt 17 § skulle ha ansökt om tvångslikvidation, om han eller hon med vetskap om att bolagets skyldighet att träda i likvidation deltar i ett beslut att fortsätta verksamheten. Ansvaret inträder alltså i ett sent skede – då en andra kontrollstämma hållits och en upprättad kontrollbalansräkning inte vederbörligen granskats eller inte visar full kapitaltäckning.

¹ En lindring i beviskravet torde gälla i vissa hänseenden, jfr NJA 1988 s. 620 och NJA 1993 s. 484.

² Se prop. 2000/01:150 s. 48. Jfr Nerep-Samuelsson, Kommentar s. 253.

I 20 § finns regler om ansvarsperiodens slut. Ansvaret enligt 18 § omfattar inte förpliktelser som uppkommer sedan ansökan om tvångslikvidation har gjorts enligt 17 §, eller en kontrollbalansberäkning utvisande att ingen kapitalbrist förelåg har granskats av bolagets revisor och lagts fram på bolagsstämman, eller bolagsstämman, Bolagsverket eller domstol beslutat om likvidation.

Som framgått tillämpas samma bestämmelser om ansvar för andra företrädare för bolaget än styrelsen. I fortsättningen ska för enkelhetens skull bara talas om styrelseledamöters personliga ansvar; det saknas anledning att reglera ansvaret för andra företrädare på annat vis (jfr nedan).

Det personliga betalningsansvaret för styrelseledamöter på grund av underlåtenhet att vidta åtgärder vid kapitalbrist gällde också enligt tidigare aktiebolagslagar. De nuvarande reglerna, som tillkom år 2001, avsåg att precisera förutsättningarna för ansvar i olika hänseenden.³ Huvudsyftet är preventivt: ansvaret har ansetts utgöra ett effektivt påtryckningsmedel för att få styrelsen att följa lagens regler om åtgärder i underkapitaliserade bolag. Intresset att skydda bolagets borgenärer har betraktats som mindre viktigt. Som reglerna nu är utformade får de först sent en varning om bolagets ekonomiska ställning; det har ansetts viktigare att ge aktieägarna rådrum för att vidta lämpliga åtgärder mot kapitalbristen.⁴

2.3 Preskriptionsregler

Några särskilda regler om preskription av det personliga ansvaret finns inte. I stället tillämpas bestämmelser i preskriptionslagen (1981:130). Härvid anses detta ansvar inte vara föremål för självständig preskription; det räcker för att borgenären ska behålla sin fordran att anspråk framställs mot aktiebolaget.⁵

³ Se prop. 2000/01:150 s. 43 ff.

⁴ Jfr Lindskog, Kapitalbrist i aktiebolag s. 20 ff, 25 f.

⁵ Se Lindskog, Kapitalbrist i aktiebolag (2002) s. 180 och NJA 2004 s. 3.

En fordran mot bolaget och mot bolagets företrädare preskriberas alltså tio år efter fordringens tillkomst, vilket i detta fall torde innebära tillkomsten av den förpliktelse för vilken företrädaren personligen ansvarar; den uppkommer samtidigt för bolaget och för företrädaren. Preskriptionen kan avbrytas formlost. Grundas förpliktelsen på avtal anses den alltså normalt tillkommen när företrädaren ingår avtalet, även om den aktuella fordringen inte kunnat konstateras vid det laget.⁶ Tidpunkten för företrädarens underlåtenhet att iaktta de regler som anges i 25 kap. 18 § spelar i och för sig inte någon roll för preskriptionen – då behöver ju ännu ingen förpliktelse ha uppkommit, vare sig för bolaget eller företrädaren.

Av intresse är också vissa regler om bl.a. styrelseledamots skadeståndsansvar mot bolaget och mot tredje man (aktieägare eller någon annan) som finns i 29 kap. Skadestånd i det senare fallet förutsätter överträdelse av ABL, tillämplig lag om årsredovisning eller bolagsordningen (1 § 1 st. andra meningen). Kapitlet innehåller, förutom bl.a. bestämmelser om ansvarsfrihet för bolagets företrädare, vissa särskilda preskriptionsregler. Enligt 10 § ska skadeståndstalan för bolagets räkning mot en styrelseledamot eller mot den verkställande direktören grundad på beslut eller åtgärd under ett räkenskapsår väckas senast ett år från det att årsredovisningen och revisionsberättelsen för räkenskapsåret lades fram på bolagsstämman, dock med undantag för vissa fall av väsentligen oriktiga eller ofullständiga uppgifter i dessa handlingar (se närmare 11 §). I 13 § finns bestämmelser om vissa yttersta preskriptionstider beträffande talan för bolagets räkning som riktas mot bl.a. bolagets företrädare. Såvitt gäller styrelseledamot eller den verkställande direktören får talan som inte grundas på brott inte väckas sedan fem år förflutit från utgången av det räkenskapsår då beslut eller åtgärder som talan grundas på fattades eller vidtogs. När det gäller ansvar mot tredje

⁶ Se Lindskog, Preskription, 9 § avsnitt 2.2.3.

man gäller däremot preskriptionslagens bestämmelse om tioårs-preskription.⁷

2.4 Regleringen i Norden

Beträffande nordisk rätt kan nämnas följande. Regler om skyldighet för styrelsen att ingripa i händelse av kapitalbrist finns i Danmark och Finland. Däremot finns inga bestämmelser om personligt betalningsansvar för styrelsen om föreskrivna åtgärder försummas. Skadeståndsansvar mot borgenärer torde vara möjligt enligt de allmänna reglerna om styrelseledamots ansvar, vilket i så fall preskriberas på samma sätt som annat ansvar mot tredje man (efter en femårsfrist). I norsk rätt finns inga motsvarigheter ens till de svenska reglerna om kapitalbrist.

⁷ Se Dotevall, Bolagsledningens skadeståndsansvar (2 uppl. 2008) s. 223 f.

3 Invändningar mot nuvarande ordning

Det rättsläge som nu beskrivits synes i vissa avseenden otillfredsställande. Bestämmelserna om personligt betalningsansvar framstår på flera sätt som stränga. Framför allt kan nämnas den omkastade bevisbördan: görs det personliga betalningsansvaret gällande, får företrädaren exculpera sig med avseende på underlåtenheten. Vid reglernas tillkomst år 2001 ansågs det också nödvändigt att på andra sätt inskräpa kraven på styrelseledamöterna. Bl.a. godtog inte regeringen tanken att styrelseledamöternas ansvar skulle falla bort efter viss tid, om bolagets eget kapital senare blivit fullt återställt; pressen på ledamöterna skulle minska, om ansvaret begränsades på detta vis.⁸

Det kan också framhållas att reglerna till en del är svårtillämpade, trots de förtydliganden som skedde år 2001, och att praktiska frågor lämnats till rättstillämpningen, t.ex. ansvaret för avträdande och tillträdande styrelseledamöter.⁹ Det delvis oklara rättsläget medför en otrygghet för styrelseledamöterna som kan bestå långt efter det att de lämnat sin styrelsepost och inte längre har något att göra med bolaget. Även om en styrelseledamot har underlåtit att följa lagens anvisningar kan underlåtenheten vara oavsiktlig och tämligen ursäktlig,¹⁰ något som dock kan vara svårt att visa åtskilliga år efteråt.

⁸ Se prop. 2000/01:150 s. 47.

⁹ Se prop. 2000/01:150 s. 44.

¹⁰ Jfr Nerep-Samuëlsson, Kommentar s. 256, närmast om felsteg vid upprättande av kontrollbalansräkningen.

Av särskilt intresse är att som framgått allmänna regler om tioårspreskription gäller för ansvaret. Någon motsvarighet till den relativt förmånliga reglering som tillämpas för styrelseledamöter m.fl. i fråga om deras skadeståndsansvar mot bolaget förekommer inte i fråga om det personliga betalningsansvaret. På denna punkt motsvarar deras ställning närmast vad som gäller om preskription av skadeståndsansvaret mot tredje man, vilket dock som nämnts inträder bara under speciella förutsättningar och lär sakna större praktisk betydelse.

Regelsystemet i fråga om det personliga betalningsansvaret har kritiserats i litteraturen.¹¹ Bl.a. har det stränga ansvaret ansetts leda till talrika processer och kunna missbrukas. Det har också visat sig att vissa företag med ledning av konkursförvaltarens förvaltarberättelse förvärvar fordringar som styrelseledamöter svarar för och sedan framställer krav under hänvisning till betalningsansvaret, kanske åtskilliga år efter det att konkursen avslutats; ledamoten kan då ha startat ny verksamhet och efter skuldsanering eller på annat sätt börjat få ordning på sin ekonomi.¹² Kraven kan vara svåra att bemöta bl.a. med tanke på den omkastade bevisbördan för försummelse; att efter denna tid skaffa fram utredning om ursäkter för ledamotens förhållande lär inte sällan vara omöjligt. Sålunda kan vid det laget bolagets räkenskaphandlingar vara förstörda; arkiveringstiden är numera sju år (7 kap. 2 § bokföringslagen, 1999:1078). Att de nuvarande reglerna kan missbrukas på detta vis har nyligen tagits upp i riksdagen (se motion 2011/12:C235).

Det nuvarande rättslaget stämmer vidare mindre väl med syftet bakom skuldsaneringslagstiftningen, som särskilt efter 2011 års ändringar har det uttalade syftet att underlätta för företagare att komma till rätta med ekonomiska svårigheter och att om möjligt

¹¹ Förutom att man betonat ansvarets stränghet har framhållits bl.a. den säregna konstruktionen att styrelsen har en kollektiv handlingsplikt och följaktligen ett kollektivt ansvar för underlåtenhet att vidta föreskrivna åtgärder, samtidigt som varje styrelseledamot svarar individuellt med möjlighet att frita sig genom exculpation. Se Lindskog, a.a. s. 26 ff.

¹² Se Lindskog, a.a. s. 24 f med not 44. Jfr också motion 2011/12:C232 och allmänt angående handel med förfallna fordringar SOU 2008:82 s. 181 f.

starta ny verksamhet.¹³ Att förbjuda förvärv av fordringar av det aktuella slaget kan visserligen inte komma i fråga; en borgenär kan ha fullt godtagbara skäl att överlåta en fordran i stället för att själv driva in den. Men under alla omständigheter kan risken för sena krav av det angivna slaget försvåra för en näringsidkare som haft ekonomiska svårigheter att bedriva fortsatt näringsverksamhet. Som nyss framhölls är syftet med det personliga ansvaret framför allt att utgöra en påtryckning på bolagets företrädare att vidta åtgärder med anledning av en föreliggande eller misstänkt kapitalbrist; från den synpunkten spelar det mindre roll hur länge det personliga ansvaret kan göras gällande mot en styrelseledamot. Reglerna utgör naturligtvis också ett skydd för aktiebolagets borgenärer i händelse av bolagets obestånd, men sedan detta konstaterats har de sällan någon anledning att vänta med att framställa krav på fordringar som de inte kan räkna med att få täckta vid bolagets avveckling. Skulle situationen räddas utan likvidation eller konkurs är också deras intresse begränsat att framställa anspråk långt efter det att kapitalbristen har förelagat.

Den tioåriga preskriptionstiden kan vidare tyckas inkonsekvent med tanke på de kortare preskriptionstider som gäller skadeståndsansvar för styrelseledamöter m.fl. enligt 29 kap. ABL. Som förut nämnts avser de visserligen inte skadeståndsansvar mot tredje man – t.ex. bolagets borgenärer – utan mot bolaget, men det är detta senare ansvar som är det praktiskt viktiga. Även om en styrelseledamot bevisligen gjort sig skyldig till försummelse i sitt uppdrag kan han eller hon i praktiken känna sig trygg mot skadeståndsanspråk sedan mer än fem år förflutit från tiden för försummelsen – ofta betydligt tidigare. Det är bara vid brottslig gärning som betalningsansvaret kvarstår under längre tid.

Som framgått saknas regler om det stränga betalningsansvaret i annan nordisk rätt, även om det finns möjlighet att göra en styrelseledamot ansvarig mot tredje man enligt allmänna aktie-

¹³ Se bl.a. prop. 2010/11:31 s. 10, 11, 15 f.

bolagsrättsliga regler. I så fall gäller en betydligt kortare preskriptionsfrist än för betalningsansvaret i Sverige.

4 En ny preskriptionsregel

Vad som nu sagts bör motivera en översyn av det regelsystem som beskrivits här. Det finns visserligen knappast någon anledning att nu ändra bestämmelserna om förutsättningarna för det personliga ansvaret för bolagets förpliktelser. De avvägningar mellan styrelseledamöternas m.fl. och borgenärernas intresse som skett senast när de nuvarande bestämmelserna tillkom år 2001 kan trots den kritik som förekommit inte anses omotiverade, och det krävs ytterligare erfarenheter av hur reglerna fungerar för att man skulle överväga en mera genomgripande ändring av systemet. De otillfredsställande förhållanden som här berörts bör väsentligen kunna avhjälpas genom att preskriptionstiden förkortas. Styrelseledamoten bör inom rimlig tid kunna konstatera om det personliga ansvaret görs gällande; hör han eller hon inte av borgenären, bör ledamoten kunna inrikta sig på fortsatt verksamhet utan bekymmer för sena betalningsanspråk. Det bör framhållas att borgenären har kvar sin fordran mot aktiebolaget också om det personliga betalningsanspråket skulle preskriberas i förtid.

4.1 Utgångspunkten för fristen och dess längd

När man diskuterar hur en förkortad preskriptionsregel lämpligen ska utformas uppkommer frågan dels om utgångspunkten för fristen, dels om preskriptionsfristens längd. Båda frågorna hör nära ihop; de får avgöras genom en avvägning av å ena sidan styrelseledamotens intresse av att inom överskådlig tid få

ordning på sin ekonomi, å andra sidan borgenärernas intresse av att kunna vända sig mot styrelseledamoten när man inte kan få sin fordran betald på annat vis. Vid en sådan avvägning bör man beakta att som tidigare utvecklats det personliga betalningsansvaret inte främst är avsett som skydd för aktiebolagets borgenärer utan ska framtvinga snabba åtgärder mot en kapitalbrist i bolaget. Det personliga betalningsansvaret kan mycket väl fylla denna funktion även med en kort preskriptionstid, som befriar styrelseledamoten från krav på grund av senare fordringar enligt ett varaktigt avtal.

Samtidigt får naturligtvis rimlig hänsyn tas till borgenärens större eller mindre behov av att kunna göra gällande ledamotens ansvar. Som framgår av 25 kap. 18 § ABL kan det personliga betalningsansvaret inträda och upphöra vid varierande tidpunkter. Ibland kan kapitalbristen leda till bolagets likvidation eller konkurs, i andra fall kan situationen redas upp utan sådana konsekvenser, t.ex. genom en företagsrekonstruktion med eller utan ackordsbeslut. Det kan dröja innan en borgenär kan bedöma i vad mån han kan få täckning för sin fordran på bolaget; vid likvidation eller konkurs kanske han först sedan förfarandet avslutats kan säkert bedöma denna fråga. Om orsaken just är den kapitalbrist eller den brist på utmätbara tillgångar som föranlett det personliga ansvaret, torde dock det relativt snart stå klart om han har anledning att – åtminstone för säkerhets skull – göra gällande ett betalningsanspråk mot styrelseledamoten. Vad åter gäller fallet att den aktuella kapitalbristen läks och bolagets verksamhet fortsätter, kan ett bestående betalningsansvar synas väl strängt om bolaget ånyo kommer på obestånd utan att styrelseledamoten är inblandad. Att denne i detta läge alltjämt skulle svara för fullgörande av ett avtal, som han ingick vid tiden för det tidigare obeståndet, verkar knappast rimligt. På liknande sätt kan man resonera om bolaget blir föremål för företagsrekonstruktion, med eller utan ackordsbeslut.

Den tioåriga preskriptionstiden börjar löpa när fordran tillkommit, vilket i det aktuella fallet innebär tillkomsten av den förpliktelse för vilken styrelseledamoten svarar. Om en särskild

preskriptionstid införs för det personliga betalningsansvaret, kan det synas närliggande att för enkelhetens skull räkna fristen från samma tidpunkt och bedöma tillkomsten av fordran på samma vis. Frågan när en fordran tillkommer är ingående diskuterad i litteraturen. Om fordringen är grundad på avtal, anses tiden böra räknas från avtalsslutet oavsett förfallodagen och oavsett om den är beroende av villkor.¹⁴ Man talar om det första rättsfaktumets princip; det är detta förhållande som man utgår från åtminstone som huvudregel.¹⁵

Denna princip vållar emellertid vissa problem när det gäller en förkortning av preskriptionstiden. Vid varaktiga avtal skulle med en sådan regel också prestationer som senare förfaller till betalning men grundar sig på avtalet preskriberas med samma utgångspunkt. Exempelvis vid långvariga avtal som vissa upplåtelser av nyttjanderätt skulle skyldighet att betala arrendeavgift eller hyra vara preskriberad¹⁶ redan före fordringens förfallodag. Det kan visserligen sägas att motsvarande problem kan komma upp även vid den vanliga tioårspreskriptionen; i detta fall torde dock ofta gäldenärens handlande, t.ex. att han iakttar en skyldighet enligt avtalet, kunna betraktas som ett erkännande av att han är bunden av detta.¹⁷ Vad styrelseledamoten angår är det inte säkert att han har något i fortsättningen att göra med ett avtal som han träffat, och även om han tar befattning med det kan det vara tveksamt om det kan betraktas som ett erkännande av aktiebolagets avtal. När det gäller specialpreskription som bara avbryts genom att talan väcks (något som ska föreslås i det följande beträffande det aktuella ansvaret) lär det krävas särskilt tydliga erkännanden för att preskriptionsavbrott ska anses ha inträtt.¹⁸

¹⁴ Se prop. 1979/80:119 s. 89.

¹⁵ Se särskilt Lindskog, Preskription, 9:2.1 och Herbert Jacobsson, Preskriptionens funktioner (2005) s. 338 ff., båda med hänvisningar.

¹⁶ Här bortses från specialpreskription som utgår från tiden då arrendestället avträdades eller lägenheten lämnades, jfr 8 kap. 25 § och 12 kap. 61 § jordabalken.

¹⁷ Se Lindskog, Preskription avsnitt 6:2.3.2, 2.3.3.

¹⁸ Jfr Lindskog, a.a. 6:6.3.2.

Om man tillämpar den allmänna regeln om fordrans tillkomst genom avtalet verkar det svårt att komma ifrån slutsatsen, att betalningsansvaret också i detta läge skulle preskriberas med utgångspunkt från avtalsslutet. Det kan visserligen sägas att den angivna principen är omstridd och att undantag från den ifrågasatts bl.a. i situationer som den berörda, då den utan tvivel kan leda till otillfredsställande resultat;¹⁹ men i detta sammanhang får man utgå från den regel som anses vara gällande rätt.

4.2 Alternativa lösningar

Med tanke på det sagda kunde det vara anledning att överväga andra lösningar av preskriptionsfrågan. Det kan sägas att det personliga betalningsansvaret mestadels får betydelse bara när aktiebolaget går i konkurs eller träder i likvidation; det är framför allt då som borgenärerna har anledning att väcka talan mot styrelseledamöterna för att få full betalning för sina fordringar. Det kunde tala för att man skulle inskränka den särskilda preskriptionstiden till dessa fall, eventuellt genom att räkna en kortare preskriptionsfrist från konkurs- respektive likvidationsbeslutet eller alternativt från tidpunkten då konkursen eller likvidationen anses avslutad.

Mot en sådan regel kunde dock invändas att den inte fångar upp alla situationer där styrelseledamoten behöver befrias från sitt betalningsansvar. Som nyss framhölls kan ansvaret bli aktuellt också i andra sammanhang. Det är t.ex. tänkbart att i samband med en ackordsuppgörelse den ursprungliga fordran skrivs ned och borgenären därför har skäl att göra gällande sin fordran mot styrelseledamoten, eller att bolaget tills vidare reder upp sin ekonomiska situation men senare åter drabbas av betalningssvårigheter; det vore knappast rimligt om en preskriptionsfrist i detta skede skulle räknas från en eventuell likvidation. Att märka

¹⁹ Se t.ex. Herbert Jacobsson a.st. och vidare Axel Adlercreutz, Avtalet och fordringen särskilt vid varaktiga avtal (Nordisk genklang. Festskrift till Carl Jacob Arnholm 18. December 1969, s. 293 ff.).

är också att styrelseledamotens betalningsansvar inte är subsidiärt utan solidariskt och att det inte förutsätter att bolagets borgenär lidit någon skada: det är tänkbart att denne alltjämt har vissa möjligheter att få ut sin fordran från bolaget men av något skäl föredrar att i stället kräva ledamoten under hänvisning till dennes solidariska ansvar. Vidare bör observeras den inte opraktiska situationen att borgenären i något skede överlåter sin fordran på styrelseledamoten till tredje man, något som inte behöver förutsätta att konkurs eller likvidation har inträffat. Att inskränka preskriptionsregeln till fall av konkurs och likvidation är därför inte någon alldeles tillfredsställande lösning.

Det kan därför finnas skäl att överväga en annan utgångspunkt för en preskriptionsfrist, nämligen att räkna den från fordringens förfalldodag enligt den s.k. förfalloprincipen.²⁰ Det skulle tillåta att fristen görs tämligen kort; man skulle inte ha några problem med att vid långvariga avtal fordringen anses uppkommen genom avtalet, eftersom uppkomsttiden skulle sakna betydelse. Samtidigt får beaktas att borgenären också beträffande förfallna fordringar ibland kan behöva ett betydande rådrum för att överväga om talan ska väckas mot en styrelseledamot. Det kan t.ex. hända att det avtal styrelseledamoten svarar för är så omfattande och komplicerat att det först efter flera år går att klarlägga i vilken utsträckning bolaget förmår att fullgöra sina skyldigheter; kanske krävs det en rättegång mot bolaget eller dess konkursbo. En mera radikal förkortning av preskriptionstiden kan leda till att borgenärer går miste om sin rätt i sådana fall. En annan tänkbar konsekvens är att en borgenär för säkerhets skull gör gällande styrelseledamöters betalningsansvar innan man säkert vet om detta är behövligt, något som inte heller är önskvärt. Dessutom skulle den diskuterade regeln få konsekvensen att styrelseledamoten i ett mycket sent skede kan drabbas av krav på grund av ett avtal som han ingick under den tid då kapitalbrist rådde i aktiebolaget. Också en tillämpning av förfalloprincipen kan därför ha sina nackdelar.

²⁰ Jfr om konsekvenser av denna princip Lindskog, a.a. 9:1.1.1.

4.3 Förslag till lösning

Det förefaller alltså svårt att med en enda preskriptionsregel tillvarata alla de synpunkter som gör sig gällande i denna fråga. Däremot synes en möjlig lösning vara att kombinera en preskriptionsfrist från fordrans uppkomst med en förfallorege. Huvudregeln bör vara att fristen räknas från uppkomsten; med tanke på sådana undantagsfall där fordran vid utgången av denna frist ännu inte förfallit till betalning eller förfaller omedelbart före utgången av denna frist bör emellertid betalningsansvaret i sådana fall kunna göras gällande även efter fristens utgång. Talan bör alltid kunna väckas sex månader från förfalldagen, även om den skulle inträffa efter femårsfristens utgång. I detta läge bör en särskild, kortare frist gälla från förfalldagen. Goda skäl talar för en sådan utformning av preskriptionsregeln.

Frågan blir sedan hur långa tidsfrister som bör gälla. Det står klart att den allmänna preskriptionstiden om tio år innebär ett dåligt skydd för styrelseledamoten, även om den förenas med en förfallorege och fristen skulle avbrytas först genom talan vid domstol. Med tanke på betalningsansvarets funktion att framför allt framtinga åtgärder i anledning av den uppkomna kapitalbristen bör en förkortning vara förenlig med ansvarets syfte. Det är då närliggande att välja samma preskriptionstid som gäller i fråga om aktiebolagets skadeståndsanspråk mot styrelseledamoten, eller fem år, vilket skulle räknas från utgången av det räkenskapsår då fordran tillkom. Det skulle innebära en viss förenkling om man valde samma preskriptionsfrist i båda fallen. Genom att anknyta till räkenskapsårets utgång skulle man också förhindra tvister om när närmare bestämt ett betalningsansvar uppkommit. Å andra sidan framstår en anknytning till räkenskapsåret knappast som naturlig när det gäller ansvar mot utomstående, som inte berörs av något bolagsstämmebeslut och saknar inblick i bolagets interna förhållanden. Övervägande skäl synes därför tala för att räkna en femårsfrist från fordringens uppkomst, liksom enligt preskriptionslagens tioårsregel.

Vad sedan gäller den kompletterande regeln om preskription från förfallodagen, bör sex månader kunna ge borgenären ett rimligt rådrum att överväga om det finns anledning att göra gällande styrelseledamotens ansvar. I detta läge är ju fordringen mer än fem år gammal, och borgenären bör redan före förfalldagen ha möjlighet att undersöka möjligheten att få betalning från bolaget.

Vad som föreslås är alltså en regel att preskriptionen av betalningsansvaret inträder fem år efter fordringens tillkomst, dock först sex månader efter förfalldagen.

4.4 Övriga frågor och ikraftträdande

Preskriptionen bör, liksom preskriptionen av skadeståndskrav enligt 29 kap. ABL, avbrytas genom talans väckande. Att tillåta ett avbrytande på annat sätt skulle kunna ställa till problem med hänsyn till de fortsatta kontakterna mellan styrelseledamoten och bolagets avtalsparter; även om man liksom enligt preskriptionslagen skulle fordra ett skriftligt avbrytande kan det vara oklart om ett meddelande till ledamoten kan ses som ett avbrott också av dennes personliga betalningsansvar. Att låta preskriptionen avbrytas genom att talan väcks stämmer också med preskriptionsreglerna i 29 kap. och gör på detta sätt rättsläget mera överskådligt.

Som tidigare nämnts är betalningsansvaret enligt gällande rätt inte föremål för självständig preskription; det räcker att avbryta preskriptionen genom talan mot aktiebolaget beträffande samma fordran. Det skulle stämma mindre väl med de synpunkter som talar för en ändring av preskriptionsregeln om en borgenär skulle ha denna särskilda förmån just rörande detta ansvar. För den som slutat som styrelseledamot kan det dessutom komma som en överraskning att preskriptionen avbrutits utan att han själv fått kännedom om detta. Talan bör alltså väckas mot den styrelseledamot som svarar personligt enligt 25 kap. 18 § för att preskriptionen ska avbrytas i förhållande till denne. Det innebär

däremot inte att preskriptionsavbrott skett i förhållande till aktiebolaget. Fordringarna mot bolaget och styrelseledamoten bör hållas strikt isär i fråga om dessa regler.

Vad som nu har sagts bör gälla också talan mot annan företrädare för aktiebolaget som med vetskap om styrelsens underlåtenhet handlat på bolagets vägnar. Även om det alltså förutsetts ett aktivt handlande lär företrädarens skuld typiskt sett snarare vara mindre än styrelseledamotens, åtminstone när det är fråga om anställd i mera underordnad ställning som i något sammanhang företräder bolaget.²¹ – Något liknande kan sägas om aktieägares ansvar enligt 25 kap. 19 §. I alla händelser saknas anledning att behandla denne strängare än företrädare för bolaget. – En femårig preskriptionstid bör alltså gälla också i dessa fall, beräknad på samma sätt som för styrelseledamotens del.

Aktiebolagslagens regler om personligt betalningsansvar för styrelseledamöter m.fl. är i aktuella delar tillämpliga också i fråga om bankaktiebolag och kreditmarknadsbolag (jfr 10 kap. 1 § och 11 kap. 1 § lagen [2004:297] om bank- och finansieringsrörelse) samt försäkringsaktiebolag (jfr 11 kap. försäkringsrörelselagen [2010:2043]). Såvitt framkommit finns det ingen anledning att ge avvikande preskriptionsregler beträffande företag av detta slag.

I detta sammanhang bör vidare nämnas att lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar innehåller vissa liknande regler om personligt betalningsansvar för styrelseledamot i en sådan förening. Enligt 11 kap. 3 § ska, om antalet föreningsmedlemmar går ned under tre medlemmar, styrelsen snarast möjligt till föreningsstämman hänskjuta frågan om likvidation och i visst fall hos rätten ansöka om likvidation. Underlåter styrelseledamöterna att fullgöra detta kan de och andra som med vetskap om denna underlåtenhet handlar på föreningens vägnar eller deltar i beslut att fortsätta föreningens verksamhet bli solidariskt ansva-

²¹ Det kan framhållas att andra än verkställande direktören saknar behörighet att ansöka om tvångslikvidation (se 25 kap. 16 §). – Aktieägare har däremot sådan rätt (jfr nedan).

riga för de förpliktelser som uppkommer för föreningen (se närmare om förutsättningar för detta 11 kap. 3 § 4 st.). Det gäller alltså här likvidationsplikt på annan grund än vid aktiebolag, och situationen synes knappast praktisk. I alla händelser har det inte framkommit några missförhållanden motsvarande vad som konstaterats i fråga om betalningsansvar enligt aktiebolagslagen. Det synes inte erforderligt att genomföra någon motsvarande förkortning av preskriptionstiden för de ekonomiska föreningarnas del.

Vad angår övergångsregler beträffande ändringen i aktiebolagslagen, kunde det verka naturligt att inte låta de nya preskriptionsreglerna tillämpas på fordringar som tillkommit före ikraftträdandet, så att den nya lagstiftningen inte i något avseende försämrar borgenärens rätt på grund av tidigare avtal. I så fall skulle det dock dröja tio år innan lagstiftningen helt slog igenom, och de sena krav som motiverar en lagändring skulle förbli ett problem under betydande tid framåt. Det finns därför anledning att ge den viss retroaktiv effekt, i den mån det är förenligt med rättssäkerhetshänsyn. Reglerna bör sålunda tillämpas också på äldre fordringar, men en borgenär bör ha viss tid på sig efter ikraftträdandet för att väcka talan på grund av det personliga betalningsansvaret, såvida inte fordringen redan är preskriberad på grund av äldre regler. En frist på två år från ikraftträdandet bör ge borgenären gott om tid att framställa sina anspråk och eventuellt väcka talan. Man kan anta att en sådan förkortning av preskriptionstiden huvudsakligen skulle drabba just dem som yrkesmässigt köper upp fordringar för att göra dem gällande mot tidigare styrelseledamöter eller företrädare för ett konkursmässigt bolag. Förkortningen skulle på ett lämpligt sätt minska de missförhållanden som föranlett reformen. Promemorian innehåller därför en övergångsregel av detta innehåll.

5 Förslagets konsekvenser

Det synes inte möjligt att konstatera hur många processer som förekommit rörande sena betalningskrav av det slag som här diskuterats eller hur ofta sådana krav framställs utom rätta. Såvitt framkommit är det sällan som ett aktiebolags borgenärer dröjer länge med att själva göra gällande det personliga betalningsansvaret för styrelseledamöter m.fl. Man kan räkna med att den förkortade preskriptionstiden framför allt blir aktuell när fordringen överlåtits till särskilda företag på sätt som tidigare nämnts. En förkortad preskriptionstid kan väntas försvåra sena krav grundade på sådana överlåtelser men hindrar naturligtvis inte att anspråk överläts och framställs i ett tidigare skede, då den betalningsansvarige är mera beredd på att ansvaret kan göras gällande. Några kännbara ekonomiska konsekvenser för borgenärssidan lär det knappast bli fråga om. Vad angår den preventiva effekten av betalningsansvaret – vilken som sagt utgör dess väsentliga funktion – kan den inte väntas bli påverkad av att preskriptionstiden förkortas. Som tidigare framhållits kan detta underlätta att styrelseledamöter och jämställda tidigare får ordning på sin ekonomi, vilket måste anses vara angeläget från samhällssynpunkt. – För det allmänna torde den föreslagna lagändringen inte innebära någon extra kostnad; snarare är den ägnad att minska antalet processer om styrelseledamöters ansvar. Allt som allt synes de möjliga ekonomiska verkningarna av den föreslagna reformen inte utgöra någon vägande invändning mot att den genomförs.

6 Författningskommentar

Förslaget till lag om ändring i aktiebolagslagen

25 kap. 20 a §

Talan om fordran på grund av betalningsansvar enligt 18 eller 19 § ska väckas senast fem år efter fordringens tillkomst. Talan får dock alltid väckas inom sex månader från fordringens förfallodag.

Väcks inte talan enligt vad som sägs i första stycket, är fordringen preskriberad.

Paragrafen, som är ny, innehåller särskilda bestämmelser om preskription av det betalningsansvar som föreskrivs i 25 kap. 18 och 19 §§.

I *första stycket* anges preskriptionstiden. Den räknas enligt första meningen som huvudregel från tillkomsten av fordran på bolaget. Frågan när fordran kan anses tillkommen ska bedömas på samma sätt som vid tillämpning av 2 § preskriptionslagen. Det anses innebära att vid fordringar grundade på ett avtal fristen räknas från avtalets ingående, inte från tiden då fordringen förföll till betalning. Vid varaktiga avtal kan på detta vis betalningsansvaret preskriberas tidigare än aktiebolagets motsvarande skuld. Om däremot fordran på bolaget preskriberats före femårsfristens utgång enligt någon regel om specialpreskription, t.ex. enligt bestämmelsen om hyresfordran i 12 kap. 61 § jordabalken, får det anses innebära att också styrelseledamotens (och likställas) betalningsskyldighet upphör att gälla. Ledamotens betal-

ningsansvar är ju ett medansvar, ingen självständig skuld. Att ålägga bolagets företrädare ett mera långtgående ansvar än bolaget självt bör inte komma i fråga i detta läge.

Den huvudregel som framgår av första meningen kompletteras genom andra meningen, som innebär en förlängning av preskriptionstiden för den händelse fordran ännu inte förfallit till betalning vid femårstidens utgång eller förfaller omedelbart dessförinnan. Borgenären får då väcka talan inom sex månader från fordringens förfallodag, vare sig denna inträffar före eller efter femårsfristens utgång. Han behöver emellertid inte avvakta förfalldagen; om förutsättningar för fastställsetalan föreligger kan han föra en sådan för att få existensen av styrelseledamotens betalningsansvar fastställt. – Också i detta läge kan styrelseledamoten invända att betalningsskyldigheten upphört att gälla genom att fordran på aktiebolaget upphört enligt en regel om specialpreskription.

I *andra stycket* anges rättsföljden av att talan inte väcks i tid. Fordringen är då preskriberad. I fråga om kvittning med en preskriberad fordran är 10 § preskriptionslagen tillämplig.²² Det innebär bl.a. att fordran inte kan användas för kvittning om den redan var preskriberad när borgenären förvärvade den. Överlåtelser efter preskriptionstidens utgång saknar alltså verkan för styrelseledamotens del.

Att den preskriberade fordringen överlåts ger inte förvärvaren bättre rätt än den ursprunglige borgenären (jfr 27 § skuldebrevslagen, 1936:81).

Den föreslagna preskriptionsregeln utesluter naturligtvis inte att krav mot en styrelseledamot framställs på annan grund än det personliga betalningsansvaret, t.ex. om en styrelseledamots handlande under kapitalbristen innebär bedrägeri och borgenären gör gällande en skadeståndsfordran grundad på detta brott. I så fall blir preskriptionslagens regler om skadeståndsfordringar på grund av brott tillämpliga. På motsvarande sätt kan borge-

²² I paragrafen stadgas: "Utan hinder av att en fordran är preskriberad får den användas till kvittning, om detta eljest är tillåtet och den inte var preskriberad vare sig när borgenären förvärvade den eller när han kom i skuld till gäldenären."

nären oavsett den nya preskriptionsregeln framställa anspråk som grundas på en särskild utfästelse av ledamoten att jämte bolaget svara för en uppkommen fordran; också då tillämpas preskriptionslagen på anspråket, inte den nya regeln i aktiebolagslagen.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2013.
2. Lagen tillämpas också på fordringar som har tillkommit före ikraftträdandet.
3. Talan om personligt betalningsansvar för fordringar som avses i 2 får dock alltid väckas före den 1 januari 2015.

Som utvecklats i allmänmotiveringen bör den nya talefristregeln tillämpas också på äldre fordringar. Borgenären bör dock i sådana fall ha åtminstone två år på sig att väcka talan för att göra gällande sitt krav. I enlighet med vad som sagts i kommentaren till den nya 25 kap. 20 a § räknas talefristen från tillkomsten av det avtal som fordringen grundas på. Om fordringen ännu inte förfallit vid lagens ikraftträdande, har borgenären kvar sin möjlighet att väcka talan inom sex månader från förfalldagen. Är fordringen preskriberad enligt äldre rätt redan före ikraftträdandet gäller naturligtvis detta.

Departementsserien 2011

Kronologisk förteckning

1. Olovlig fotografering. Ju.
2. Avskaffande av den obligatoriska byggförsäkringen. M.
3. Högre utbildning i utvecklingssamarbetet
En analys av högre utbildning inom ramen för svenskt utvecklingssamarbete och politiken för global utveckling. UD.
4. Behandling av personuppgifter vid Inspektionen för socialförsäkringen, m.m. S.
5. Barns rätt till vård och sociala insatser stärks. Ju.
6. Ökad konkurrens på det uppdragsarknologiska området – vissa ändringar i kulturminneslagen. Ku.
7. Sekretess för finansiella företag. Fi.
8. Hotelltjänster. Ju.
9. Förbättringar inom familjepolitiken. S.
10. Preskription av rätt till försäkringsersättning m.m. Ju.
11. Enklare avbetalningsköp. Ju.
12. Genomförande av EU:s direktiv om skydd av djur som används för vetenskapliga ändamål. L.
13. Upphävande av lagen om exploaterings-samverkan. S.
14. Synnerligen ömmande omständigheter och verkställighetshinder
– en kartläggning av tillämpningen. Ju.
15. Utbyte av uppgifter ur kriminalregister mellan EU:s medlemsstater. Ju.
16. Kustbevakningsdatlag. Fö.
17. Sveriges företagande och konkurrenskraft – Internationell benchmarking. N.
18. Översyn av sjukförsäkringen – förslag till förbättringar. S.
19. Komplettering av kollektivtrafiklagen. N.
20. En reformerad yrkestrafiklagstiftning. N.
21. Vissa lagändringar i fråga om riktade emissioner av aktier. Ju.
22. Anmälningsskyldighet vid utstationering samt förtydligande avseende missbruk av visstidsanställningar enligt anställnings skyddslagen. A.
23. Uppdaterade högkostnadsskydd
– öppen hälso- och sjukvård samt läkemedel. S.
24. Bättre tillgång till kommunala föreskrifter. Fi.
25. Godkännande av Europeiska rådets beslut om ändring av artikel 136 i EUF-fördraget – stabilitetsmekanism för euroländer. SB.
26. Domarnomineringar till internationella domstolar. UD.
27. Brottsbekämpande myndigheters tillgång till informationssystemet för viseringar (VIS). Ju.
28. EU:s gränskodex. Ju.
29. Översyn av myndighetsstrukturen för Sverige-, handels- och investeringsfrämjande. UD.
30. Genomförande av ändringsdirektiv 2010/84/EU avseende säkerhetsövervakning av läkemedel. S.
31. Vissa förenklingar i det arbetsmarknads-politiska regelverket m.m. A.
32. Genomförandet av EU-direktivet om mänskliga organ avsedda för transplantation. S.
33. Rätten att få åldras tillsammans – en fråga om skälighet, värdighet och välbefinnande i äldreomsorgen. S.
34. Översyn av den statliga ersättningen till kommuner för mottagande av ensamkommande barn. Ju.
35. Sweden's fourth national report under the Joint Convention on the safety of spent fuel management and the safety of radioactive waste management.
Swedish implementation of the obligations of the Joint Convention. M.
36. Överklagande av Socialstyrelsens beslut om kritik enligt Patientsäkerhetslagen. S.
37. Hur svensk lagstiftning och praxis överensstämmer med rättigheterna i barnkonventionen – en kartläggning + Lättläst + Daisy. S.

38. En EU-rättslig anpassning av regelverket för sprutor och kanyler. S.
39. Internationella namnfrågor. Ju.
40. Vissa ändringar i radio- och tv-lagen (2010:696). Ku.
41. Samordningsförbunds rätt till ersättning för viss mervärdesskatt. Fi.
42. Efter 65 – inte bara pension
En analys av de äldres ekonomiska situation. S.
43. Sveriges tillträde till överenskommelser inom FN om bekämpande av terrorism. Ju.
44. Polisens tillgång till signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet. Ju.
45. Preskription av betalningsansvar för styrelseledamöter m.fl. Ju.

Departementsserien 2011

Systematisk förteckning

Statsrådsberedningen

Godkännande av Europeiska rådets beslut om ändring av artikel 136 i EUF-fördraget – stabilitetsmekanism för euroländer. [25]

Justitiedepartementet

Olovlig fotografering. [1]
Barns rätt till vård och sociala insatser stärks. [5]
Hotelltjänster. [8]
Preskription av rätt till försäkringsersättning m.m. [10]
Enklare avbetalningsköp. [11]
Synnerligen ömmande omständigheter och verkställighetshinder – en kartläggning av tillämpningen. [14]
Utbyte av uppgifter ur kriminalregister mellan EU:s medlemsstater. [15]
Vissa lagändringar i fråga om riktade emissioner av aktier. [21]
Brottsbekämpande myndigheters tillgång till informationssystemet för viseringar (VIS). [27]
EU:s gränskodex. [28]
Översyn av den statliga ersättningen till kommuner för mottagande av ensamkommande barn. [34]
Internationella namnfrågor. [39]
Sveriges tillträde till överenskommelser inom FN om bekämpande av terrorism. [43]
Polisens tillgång till signalspaning i försvars- underrättelseverksamhet. [44]
Preskription av betalningsansvar för styrelseledamöter m.fl. [45]

Utrikesdepartementet

Högre utbildning i utvecklingsarbetet
En analys av högre utbildning inom ramen för svenskt utvecklingsarbete och politiken för global utveckling. [3]
Domarnomineringar till internationella domstolar. [26]
Översyn av myndighetsstrukturen för Sverige-, handels- och investeringsfrämjande. [29]

Försvarsdepartementet

Kustbevakningsdatalog. [16]

Socialdepartementet

Behandling av personuppgifter vid Inspektionen för socialförsäkringen, m.m. [4]
Förbättringar inom familjepolitiken. [9]
Upphävande av lagen om exploaterings-samverkan. [13]
Översyn av sjukförsäkringen – förslag till förbättringar. [18]
Uppdaterade högkostnadskydd – öppen hälso- och sjukvård samt läkemedel. [23]
Genomförande av ändringsdirektiv 2010/84/EU avseende säkerhetsövervakning av läkemedel. [30]
Genomförandet av EU-direktivet om mänskliga organ avsedda för transplantation. [32]
Rätten att få åldras tillsammans – en fråga om skälighet, värdighet och välbefinnande i äldreomsorgen. [33]
Överklagande av Socialstyrelsens beslut om kritik enligt Patientsäkerhetslagen. [36]
Hur svensk lagstiftning och praxis överensstämmer med rättigheterna i barnkonventionen – en kartläggning + Lättläst + Daisy. [37]
En EU-rättslig anpassning av regelverket för sprutor och kanyler. [38]
Efter 65 – inte bara pension
En analys av de äldres ekonomiska situation. [42]

Finansdepartementet

Sekretess för finansiella företag. [7]
Bättre tillgång till kommunala föreskrifter. [24]
Samordningsförbunds rätt till ersättning för viss mervärdesskatt. [41]

Landsbygdsdepartementet

Genomförande av EU:s direktiv om skydd av djur som används för vetenskapliga ändamål. [12]

Miljödepartementet

Avskaffande av den obligatoriska byggfelsförsäkringen. [2]

Sweden's fourth national report under the Joint Convention on the safety of spent fuel management and the safety of radioactive waste management.
Swedish implementation of the obligations of the Joint Convention. [35]

Näringsdepartementet

Sveriges företagande och konkurrenskraft
– Internationell benchmarking. [17]

Komplettering av kollektivtrafiklagen. [19]

En reformerad yrkestrafiklagstiftning. [20]

Kulturdepartementet

Ökad konkurrens på det uppdragsarkeologiska området – vissa ändringar i kulturminneslagen. [6]

Vissa ändringar i radio- och tv-lagen (2010:696). [40]

Arbetsmarknadsdepartementet

Anmälningsskyldighet vid utstationering samt förtydligande avseende missbruk av visstidsanställningar enligt anställningsskyddslagen. [22]

Vissa förenklingar i det arbetsmarknadspolitiska regelverket m.m. [31]

